

УДК 378.6.614.8:378.147

ДМИТРО СТУПАК

ЖВІРЕ НАУ, м. Житомир

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧА ВНЗ НЕПЕДАГОГІЧНОГО ПРОФІЛЮ У ГАЛУЗІ БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ

У статті визначені педагогічні умови для забезпечення компетентісно-орієнтованого педагогічного процесу формування професійної компетентності викладача вищого навчального закладу непедагогічного профілю у галузі безпеки життєдіяльності, а саме: проектне моделювання компетентісно-орієнтованого педагогічного процесу; інформаційно-технологічний супровід компетентісно-орієнтованого педагогічного процесу; моніторинг ефективності компетентісно-орієнтованого педагогічного процесу.

***Ключові слова:** професійна підготовка, компетентісно орієнтований педагогічний процес, викладач вищого навчального закладу непедагогічного профілю, безпека життєдіяльності, охорона праці у галузі.*

Постановка проблеми. В умовах інформаційно-технологічного суспільства формування професійної компетентності викладача вищого навчального закладу (ВНЗ) непедагогічного профілю у галузі безпеки життєдіяльності набуває особливої актуальності. Це зумовлено передусім необхідністю забезпечення належного рівня охорони праці у різних галузях народного господарства, енергобезпеки, електробезпеки та пожежної безпеки, відповідності фахового рівня компетентності сучасного викладача ВНЗ, що здійснює професійну підготовку майбутніх інженерів-електротехніків щодо реалізації освітніх завдань у галузі безпеки життєдіяльності людини.

Аналіз досліджень і публікацій: Зміст освіти закріплюється державними документами - освітніми стандартами, навчальними планами та розкривається через навчальні програми, забезпеченими навчально-методичними комплексами, навчальними посібниками.

Навчальний процес у вищій школі будується відповідно до вимог державних нормативно-правових документів, зокрема Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах [6].

Планування й організація навчального процесу професійної підготовки майбутніх фахівців здійснюються передусім на основі навчального плану, обумовленого Галузевим

стандартом вищої освіти, у якому визначено нормативну частину навчальних дисциплін; варіативну частину визначає стандарт вищого навчального закладу.

Діючий навчальний план – це нормативний документ вищого навчального закладу, який складається на підставі освітньо-професійної програми та структурно-логічної схеми підготовки і визначає перелік та обсяг нормативних і вибіркового навчальних дисциплін, послідовність їхнього вивчення, конкретні форми проведення навчальних занять та їхній обсяг, графік навчального процесу, форми та засоби проведення поточного і підсумкового контролю [5].

Визначаючи набір навчальних предметів, час, що відводиться на вивчення кожного із них в цілому і на окремих етапах, навчальні плани, з одного боку, встановлюють пріоритети у змісті навчання, на які безпосередньо орієнтується вищий навчальний заклад, а з другого – самі є умовою його реалізації. Розробка навчальних планів – одна з найскладніших проблем педагогічної науки. Тут можна виділити два головних етапи. На першому необхідно вивчити вимоги, продиктовані відповідними галузями професійної діяльності, окреслити основні напрями підготовки фахівців певного профілю. Використовуючи різні методи – експертних оцінок, аналізу діяльності фахівців, вивчення результатів їхньої праці – складають так званий професійний образ сукупного фахівця, здатного виконувати необхідні функції у певній сфері діяльності.

Другий етап – безпосереднє складання навчального плану. У ньому всі дисципліни розподілені на дві групи: нормативні й вибіркові, а вони, своєю чергою, – на певні цикли. З огляду на державні стандарти в освіті, навчальні плани з усіх спеціальностей містять однаковий набір нормативних навчальних дисциплін [1].

Сьогодні науковці, практики, представники ділового світу занепокоєні занадто високою академічністю знань, які отримують студенти, нерозвиненістю у випускників вищих шкіл умінь використовувати отримані знання, застосовувати їх на практиці. Вирішення цих завдань значною мірою залежить від педагогічних кадрів – викладачів, які безпосередньо забезпечують успішність вищих навчальних закладів у підготовці майбутніх фахівців. Викладач вищої школи в сучасних умовах є головним суб'єктом інновацій у сфері вищої освіти, інноваційного розвитку вищого навчального закладу і успішного врахування зовнішніх факторів інноваційних процесів у суспільстві [4, с. 256].

Мета нашої статті: науково обґрунтувати педагогічні умови формування професійної компетентності викладача вищого навчального закладу непедагогічного профілю у галузі безпеки життєдіяльності в процесі професійної підготовки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Реалізацію змісту професійної підготовки забезпечують навчальні плани, а також педагогічні умови, які мають бути динамічним компонентом системи професійної підготовки майбутніх фахівців у вищому навчальному закладі.

Компетентісно орієнтовані освітні цілі, за визначенням Р. Гуревича, мають відповідати змісту діяльності фахівця, передбачати формування інтегральної сукупності знань, умінь, навичок і компетентності об'єкта навчання в конкретному виді діяльності; ставити за мету досягнення об'єктом навчання певного рівня компетентності; враховувати принцип системності й послідовності в навчанні та передбачати поетапне формування рівнів компетентності [3, с. 36].

Вирішення завдання забезпечення переходу від пасивного сприйняття інформації до творчого здобуття знань у вищих навчальних закладах потребує спільних зусиль викладачів і студентів, спільної активізації їхніх дій у напрямі побудови інноваційного освітнього простору, який у подальшому забезпечить умови для формування та розвитку конкурентоспроможного майбутнього фахівця [8, с. 35].

На думку Л. Найн, педагогічні умови – це сукупність об'єктивних можливостей змісту, форм, методів, засобів і матеріально-просторового середовища, що спрямовані на вирішення поставлених завдань [7].

В. Андреев вважає, що педагогічні умови – це результат «цілеспрямованого відбору, конструювання та застосування елементів змісту, методів (приймів), а також організаційних форм навчання для досягнення його цілей» [2, с. 124].

Педагогічні умови формування професійної компетентності викладача ВНЗ непедагогічного профілю в галузі безпеки життєдіяльності – це різнопланова категорія, яка вміщує сукупність обставин здійснення процесу формування професійної компетентності як комплекс взаємозалежних і взаємообумовлених заходів педагогічного процесу. Однією з компетенцій майбутнього фахівця – інженера-електротехніка, відповідно до освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр», є викладання навчальних дисциплін блоку професійної підготовки в професійно-технічних коледжах I-II рівня акредитації. Викладання навчальних дисциплін блоку професійної підготовки майбутніх інженерів-електротехніків у вищих навчальних закладах III-IV рівнів акредитації відповідно до освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» відноситься до компетенції майбутнього фахівця освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр». Тому для забезпечення компетентнісно-орієнтованого дворівневого педагогічного процесу формування професійної компетентності викладача безпеки життєдіяльності ВНЗ непедагогічного профілю нами визначені такі педагогічні умови: проектне моделювання компетентнісно-орієнтованого педагогічного процесу; інформаційно-технологічний супровід компетентнісно-орієнтованого педагогічного процесу; моніторинг ефективності компетентнісно-орієнтованого педагогічного процесу.

Перша педагогічна умова забезпечує формування готовності майбутнього фахівця до науково-проектної діяльності, що включає модульне проектування змісту навчальних дисциплін та моделювання організації педагогічного процесу професійної підготовки з безпеки життєдіяльності та охорони праці у галузі, проектування і розробка карти ризиків у галузі, моделювання алгоритмів охорони праці у галузі.

Друга педагогічна умова – інформаційно-технологічний супровід компетентнісно-орієнтованого педагогічного процесу – забезпечує формування готовності щодо застосування інформаційних ресурсів і комп'ютерних технологій, комп'ютерних мереж, технічних і комунікаційних засобів у професійній підготовці майбутніх фахівців у галузі безпеки життєдіяльності та охорони праці у галузі, а також їх використання як засобів оповіщення при виникненні надзвичайних ситуацій на виробництві, в освітніх закладах та у довіллі.

Третя педагогічна умова – моніторинг ефективності компетентнісно-орієнтованого педагогічного процесу – забезпечує формування готовності до здійснення педагогічних вимірювань якості та здійснення експериментальної перевірки ефективності процесу професійної підготовки фахівців у вищому навчальному закладі, а також володіння моніторинговими технологіями з використанням сучасних технічних засобів.

Висновки. Отже, в ході дослідження було визначено педагогічні умови формування професійної компетентності викладача ВНЗ непедагогічного профілю в галузі безпеки життєдіяльності: проектне моделювання компетентнісно-орієнтованого педагогічного процесу; інформаційно-технологічний супровід компетентнісно-орієнтованого педагогічного процесу; моніторинг ефективності компетентнісно-орієнтованого педагогічного процесу забезпечують готовність до реалізації компетенції викладання навчальних дисциплін – безпека життєдіяльності, охорона праці у галузі блоку професійної підготовки у вищих навчальних закладах I-II та III-IV рівнів акредитації.

Перспективами подальших розвідок у напрямі досліджень є вивчення педагогічних умов формування професійної компетентності та здійснення моніторингу ефективності компетентнісно-орієнтованого педагогічного процесу професійної підготовки викладачів безпеки життєдіяльності ВНЗ непедагогічного профілю в галузі безпеки життєдіяльності людини.

Список використаних джерел

1. Алексюк А.М. Педагогіка вищої освіти України: Підручник для студентів, аспірантів та викладачів вищих навчальних закладів / А.М. Алексюк. - К. : Либідь, 1998. - 560 с.
2. Андреев В.И. Педагогика. Учебный курс для творческого саморазвития / Ред. В.И. Андреев. - [2-е изд.] - Казань: Центр инновационных технологий. - 2000. - 600 с.
3. Гуревич Р.С. Як визначити рівень професійної компетентності персоналу? / Р. С. Гуревич // Теорія і практика управління соціальними системами. Щоквартальний науково-практичний журнал. - Харків: НТУ „ХПІ”, 2011. - № 1. - С. 32–37.
4. Вища освіта України: реалії сучасного розвитку / С.О. Сисоєва, Н.Г. Батечко. Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України. Київський університет імені Бориса Грінченка. Національний університет біоресурсів і природокористування України - К.: ВД ЕКМО. 201. - 368 с.
5. Галузевий стандарт вищої освіти України з напрямку підготовки: 6.050701 «Електротехніка та електротехнології» галузі знань: 0507 «Електротехніка та електромеханіка» освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр». - Київ, 2009.
6. Наказ Міністерства освіти України № 161 від 2.06.93 р «Про затвердження Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах».
7. Найн А. Я. О методологическом аппарате диссертационных исследований / А. Я. Найн // Педагогика. - 1995. - № 5. - С. 44–50.
8. Шевчук Г. Інноваційні технології у вищій школі / Г. Шевчук // Педагогіка і психологія професійної освіти. - 2011. - №3. - С. 35–45.

Стаття надійшла до редакції .24.02.2014 р.

Ступак Д.

ЖВИРЭ НАУ, г. Житомир

ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ УСЛОВИЯ ФОРМИРОВАНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ ПРЕПОДАВАТЕЛЯ ВЫСШЕГО УЧЕБНОГО ЗАВЕДЕНИЯ НЕПЕДАГОГИЧЕСКОГО ПРОФИЛЯ В СФЕРЕ БЕЗОПАСНОСТИ ЖИЗНЕДЕЯТЕЛЬНОСТИ

В статье определены педагогические условия для обеспечения компетентностно-ориентированного педагогического процесса формирования профессиональной компетентности преподавателя высшего учебного заведения непедagogического профиля в отрасли безопасности жизнедеятельности, а именно: проектное моделирование компетентностно-ориентированного педагогического процесса; информационно технологический сопровождение компетентностно-ориентированного педагогического процесса; мониторинг эффективности компетентностно-ориентированного педагогического процесса.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, компетентностно ориентированный педагогический процесс, преподаватель высшего учебного заведения непедagogического профиля, безопасность жизнедеятельности, охрана труда в отрасли.

Stupak D.

ZHVIRE NAU, Zhitomir, Ukraine

THE PEDAGOGICAL TERMS OF FORMING OF PROFESSIONAL COMPETENCE OF TEACHER OF HIGHER EDUCATIONAL ESTABLISHMENT OF UNPEDAGOGICAL TYPE IN INDUSTRY OF SAFETY OF VITAL FUNCTIONS

In the article pedagogical terms are certain for providing of competention oriented of pedagogical process of forming of professional competence of teacher of higher educational establishment of unpedagogical type in industry of safety of vital functions, namely: project design of competention oriented of pedagogical process; informatively technological accompaniment of competention oriented of pedagogical process; monitoring of efficiency of competention oriented of pedagogical process.

Keywords: professional preparation, the competention oriented pedagogical process, teacher of higher educational establishment of unpedagogical type, safety of vital functions, labour protection in industry.